

Ob zasedanju v Poreču

Kot smo že poročali v zadnji številki lista, sta prejšnji teden zasedali v Poreču mešani (italijansko - jugoslovanska ter jugoslovansko - italijanska) gospodarski zbornici ter preučevali stanje trgovinskih in drugih gospodarskih odnosov med Italijo in Jugoslavijo. Glavni ugotovitvi tega zasedanja sta bili naslednji: vrednost blagovne menjave med obema državama se bliža vsoti dveh milijard dolarjev, prvič po mnogih letih pa je bilanca trgovinskih izmenjav dejansko uravnovešena.

Italija ostaja za Jugoslavijo drugi najpomembnejši partner na konvertibilnem področju, predstavniki obeh zbornic pa so izoblikovali na zasedanju v Poreču vrsto predlogov, katerih uresničitev bi omogočila še tesnejše gospodarsko sodelovanje med obema državama.

Kar zadeva dolgoročno gospodarsko sodelovanje, je jugoslovanska stran zlasti opozarjala, kako se pripravljajo nova zakonodaja o vlaganju tujega kapitala v Jugoslavijo. Nove predpise bo pristojna zvezna oblast baje odobrila še pred koncem tega leta. Nekateri zborovalci so opozarjali na možnost, da v tem pogledu utegnejo italijanske gospodarske operaterje prehiteti zahodnonemški finančniki oziroma operaterji iz drugih držav zahodne Evrope, kar kaže njihovo okrepljeno zanimanje za stanje jugoslovanskega gospodarstva, ki kaže v zadnjem času nekatere, čeprav rahle, znake izboljšanja.

Na zasedanju v Poreču je bil seveda govor tudi o sodelovanju na obmejnem območju, pri čemer so zborovalci proučili predvsem stanje blagovne menjave po tržaškem in goriškem avtonomnem računu. V tej zvezi so na italijanski strani upravičeno opozarjali na jugoslovanske omejitvene predpise, zlasti na tistega, po katerem vrednost menjav ne sme presežati 15 odstotkov v vrednosti celotnih izmenjav med obema državama. V tej zvezi pa velja omeniti, kako je jugoslovanska stran že izoblikovala nekaj predlogov, da bi se stanje spremenilo, sicer ob upoštevanju koristi na obeh straneh meje.

Ta krajši zapis ob robu zasedanja obeh mešanih gospodarskih zbornic v Poreču moramo zaključiti z ugotovitvijo, ki je važna za slovensko narodno manjšino v Italiji. Na zasedanju je namreč zgovorno — tokrat bolj kot kdajkoli — prišla na dan pozitivna in vsekakor pomembna vloga, ki jo imajo pri razvijanju gospodarskih odnosov med obema državama ob Jadranu gospodarski operaterji iz našega zamejstva.

dalje na 2. strani ■

Po parlamentarni razpravi o Andreottijevi zadevi

Pokvarjence je treba pognati iz strank

Prejšnji teden sta senat in poslanska zbornica na skupnem zasedanju z večino glasov zavrnila predlog komunistične in misovske opozicije, naj se podaljša preiskava o zadevi Giudice - Andreotti oziroma naj se njuna zadeva preda v razsodbo ustavnemu sodišču. Po sklepu obeh zbornic pa je zadeva arhivirana.

Nobena skrivnost ni, da je opozicija s svojimi predlogi skušala predvsem spraviti v zagato zunanjega ministra Andreottija in z njim posredno celotno sedanjo petstrankarsko vlado. Andreotti je po splošnem priznanju eden najspodobnejših italijanskih politikov, a je po mnenju opozicije tudi pravi simbol »krščanskodemokratskega sistema oblasti«, proti kateremu komunistična partija vodi odločen boj, ki bi se moral po njenih željah in načrtih končati z uresničitvijo tako imenovane demokratične alternative, se pravi s sestavo vlade, v kateri bi poleg komunistov bili predstavniki vseh ostalih levih sil v državi. To je tudi glavni razlog, zaradi katerega je ko-

munistična partija, po začetnem omahovanju, prešla v odločen napad na Krščansko demokracijo in njene zaveznike v vladi, pri čemer ji je prišlo kot nalašč vprašanje moralizacije javnega življenja, ki so ga bili z zadevo Giudice - Andreotti sprožili v parlamentu radikalci in demoproletarci. Politični opazovalci so hkrati mnenja, da se je s tem tudi nudila odlična priložnost, da se je preprečila Andreottijeva kandidatura za Kvirinal, kar bo postalo aktualno že čez nekaj mesecev. Ne glede na to, da je bil Andreotti dejansko oproščen, bo po vsej verjetnosti držalo mnenje, da je bil že črtan s seznama kandidatov za novega predsednika republike.

Toda vsa ta zadeva ima seveda globlji pomen. Posredno predvsem kaže, kako se Krščanska demokracija še vedno nahaja v globoki krizi. Zdaj prihaja na dan, kaj vse se je zbiralo okrog te stranke, ki je na oblasti že skoraj 40 let in ki po našem še vedno, zaradi posebnih italijanskih razmer,

dalje na 2. strani ■

Slovenska skupnost zahteva sprejem pri notranjem ministru

Slovenska skupnost je zaprosila za sprejem zastopstva svojih izvoljenih predstavnikov pri ministru za notranje zadeve v Rimu, da ga opozori na zadnji razvoj dogodkov pri nas. To izhaja iz tiskovnega sporočila Slovenske skupnosti, ki se začneja takole:

»V zvezi z izjavami tržaškega župana Richettija na zadnji seji občinskega sveta, da obstoječi zakoni ne dovoljujejo postaviti dvojezičnih tabel tam, kjer so bili doslej samo enojezični napisi, Slovenska skupnost ne more pristati na takšno tolmačenje predpisov, ker 5. člen Posebnega statuta, katerega je osvojil 8. člen Osimskega sporazuma, daje krajevnim ustanovam pravico in dolžnost, izvajati določila posebnega statuta na svojem ozemlju. Slovenska skupnost zastopa stališče, da daje take pristojnosti krajevnim upravam tudi sama ustavna ureditev italijanske republike. To je tržaška občina že začela izvajati pred leti, ko je postavila dvojezične krajevne napise v Bazovici, Trebčah in Križu. Zato ni nobene ovire — dodaja izjava SSK — da ne

bi nadaljevala s postavljanjem dvojezičnih tabel v vseh krajih, kjer je splošno znano, da živijo Slovenci. Na tem stališču vztraja SSK, ki bo naredila vse, da krajevne ustanove, vključno tržaška občina, spoštujejo mednarodno sprejete obveznosti, ki so z ratifikacijo Osimskega sporazuma po državnem parlamentu postale obvezne tudi po notranjem italijanskem pravu, kot vsak drugi državni zakon«. V smislu vsega navedenega je SSK — kot rečeno — zaprosila za sprejem pri notranjem ministrstvu v Rimu.

Obenem je SSK na zadnjem sestanku tržaških pokrajinskih tajništev strank, ki sestavljajo večini na tržaški občini in pokrajini, zahtevala, da tajništva razpravljajo tudi o pravici slovenske manjšine do dvojezičnih napisov v krajih, kjer živijo njeni pripadniki. Razprava o zadevi dvojezičnih napisov je bila tako začeta in se bo nadaljevala na prihodnjem srečanju tajništev čez teden dni. SSK bo sprožila tudi vprašanje revizije načrta za ekonomske ljudske gradnje PEEP na Opčinah.

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 2. decembra, ob: 8.00 Radijski dnevnik; 9.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 10.30 Mladinski oder: »Miklavževa tovarna« (Miroslava Leban); 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Nediški zvon; 15.00 Šport in glasba ter prenosi z naših prireditev; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 3. decembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Narodnozabavna glasba, Koledar; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Giacomo Puccini: Gianni Schicchi, operna enodejanka; 11.30 Literarni listi; 12.00 Gledališki glasovi po stezah spominov; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Oktet »Vrtnica« iz Nove Gorice, zbor italijanske skupnosti iz Izole in zbor »Vinko Vodopivec« iz Ljubljane; 13.40 Glasbena priloga; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroški kotichek: »Naši prijatelji z repom«; 15.00 Iz šolskega sveta; 16.00 Iz zakladnice pripovedništva; 17.00 Kratka poročila; 17.10 Mi in glasba: Carlo Denti in Irena Pahor (viola da gamba), Dina Slama (klavičembalo); četrti koncert iz niza »Repentabor '84, glasbeni popoldnevi stare in sodobne glasbe«; 18.00 Tostran in onstran sonca; 18.20 Glasbena priloga; 19.00 Radijski dnevnik.

■ TOREK, 4. decembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Narodnozabavna glasba, Koledar; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 8.40 Slovenska lahka glasba; 9.00 Glasbeni mozaik; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Zapiski na robu; 12.00 Proti filmskemu ustvarjanju; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Povejmo v živo; 15.00 Mladi mladim; 16.00 Športna tribuna; 17.00 Kratka poročila; 17.10 Mi in glasba; 18.00 1964 - 1984 Dvajset let Kulturnega doma v Trstu; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SREDA, 5. decembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Narodnozabavna glasba, Koledar; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 8.40 Slovenska lahka glasba; 9.00 Glasbeni mozaik; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Beležka; 12.00 Liki iz naše preteklosti; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Letošnja revija »Ceciliijanka«; 13.40 Glasbena priloga; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Povejmo v živo; 15.00 En, dva, tri ... Otroci, zdaj ste na vrsti vi!; 16.00 Od Milj do Devina; 17.00 Kratka poročila; 17.10 Violinist Marko Bitežnik, letošnji diplomant; 18.00 Poezija slovenskega zapada; 19.00 Radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 6. decembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Narodnozabavna glasba, Koledar; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 8.40 Slovenska lahka glasba; 9.00 Glasbeni mozaik; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Zapiski na robu; 12.00 Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Povejmo v živo; 16.00 Na goriškem valu; 17.00 Kratka poročila; 17.10 Vokalna skupina iz Venla na Holandskem; 18.00 Kulturna srečanja; 18.20 Glasbena priloga; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PETEK, 7. decembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Narodnozabavna glasba, Koledar; 7.40 Pravljičica; 8.00 Kratka poročila; 8.40 Slovenska lahka glasba; 9.00 Glasbeni mozaik; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Beležka; 12.00 Priručne pozdrave iz ...; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Mladinski pevski zbor iz Maribora; 13.40 Glasbena priloga; 14.10 Povejmo v živo; 15.00 V svetu filma; 16.00 Iz zakladnice pripovedništva; 17.00 Kratka poročila; 17.10 Pianistka Vilma Padovan, letošnja diplomantka; 18.00 Kulturni dogodki; 18.30 Nabožna glasba; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 8. decembra, ob: 8.00 Radijski dnevnik; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 10.00 Mladinski oder: »Dobrotna gospa«; 10.20 Koncert RAI iz Rima; 11.40 Beležka; 12.00 »Bom naredu st'zdice, čjer so včas' b'le« - glasnik Kanalske doline; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroški kotichek: »Na leteči preprogi«; 15.00 Glasbeni portret Urbana Kodra; 16.00 V svetu valčka; 17.00 Mi in glasba; 18.00 Roman v nadaljevanjih: Anne Wambrechtsamer: »Danes grof je celjski in nikdar več«; 18.35 Glasbena priloga; 19.00 Radijski dnevnik.

Pokvarjence je treba pognati...

■ nadaljevanje s 1. strani

dejansko nima alternative. »Demokratska alternativa«, o kateri govorijo komunisti, je očitno nekaj povsem abstraktnega in teoretičnega, saj ji manjka nekaj, kar je bistveno za vsako koalicijo, to je skupna in načelna programska podlaga. Če se že sedanja petstrankarska koalicija le za ceno velike mere potrpežljivosti in iz nujnostnih razlogov komaj ohranja pri življenju, kaj bi se šele dogajalo s takšno koalicijo, kakršno si zamišljajo komunisti, ko bi se nujno razhajala v mnogih bistvenih in temeljnih programskih vprašanjih, začenši z vprašanjem tržnega gospodarstva.

Prav gotovo bo držalo, da nekajdnevna razprava na skupnem zasedanju obeh zakonodajnih zbornic ni bila zaman. Za Krščansko demokracijo, ki je hočeš nočeš še vedno ena temeljnih osi celotnega italijanskega demokratičnega političnega sistema, je pomenila, kot opozarjajo tudi njeni prijatelji, da mora temeljito očistiti svoje vrste in pognati iz stranke vse nepoštenjake in pokvarjence. Ti se sicer nahajajo v vsaki politični grupaciji, vendar stranka s tolikšnimi odgovornostmi, kakršna je v Italiji Krščanska demokracija, mora imeti v

Po zasedanju v Poreču

■ nadaljevanje s 1. strani

Tu se je pokazalo, kako morejo naši ljudje zares opravljati vlogo mostu med obema državama, kar je predvsem posledica dobre poznavanja razmer v obeh državnih stvarnostih. Po nekaj letih se že kažejo sadovi dela, ki ga opravlja predvsem Slovensko deželno gospodarsko združenje, v tem konkretnem primeru njegova zunanjetrgovinska sekcija. Treba je le vztrajati na začrtani poti, kajti možnosti za nadaljnje uspešno delovanje je še na pretek. To je ena še najbolj pozitivnih ugotovitev in spoznanj, ki po našem izhajajo, s stališča slovenske manjšine v Italiji, z zadnjega zasedanja obeh mešanih zbornic v Poreču.

»POLITIKA« O CENTRALIZMU

Beograjski dnevnik »Politika« je v sobotni številki (24.11.) posvetil šest strani in v nedeljski številki (25.11.) šest strani in pol zasedanju osrednjega odbora srbske komunistične stranke.

Na zasedanju osrednjega odbora so razni predstavniki srbske komunistične stranke zahtevali spremembo jugoslovanske ustave iz leta 1974. Spremembe naj bi okrepile centralizem v federaciji, zagotovile naj bi enotno jugoslovansko tržišče ter naj bi omogočile premaganje sedanje gospodarske krize.

Ustava iz leta 1974 je povečala decentralizacijo ter vlogo posameznih republik in avtonomnih pokrajin Vojvodine in Kosova, ki sta vključeni v republiko Srbijo. Srbski komunisti so nadalje trdili, da je treba zagotoviti takoimenovani demokratični centralizem, da bo funkcioniralo delavsko samoupravljanje ter da bo partija dejansko ukazovala v državi.

sebi sredstva, ki morejo svoje nepošteno in skorumpirane člane nekako samodejno onesposobiti. To je po našem glavni nauk, ki izhaja iz parlamentarne razprave o Andreottijevi zadevi.

—o—

Novi deželni tajnik KPI

V časnikarskem krožku v Trstu je bila v torek, 27. t.m., tiskovna konferenca, ki jo je priredil novi deželni tajnik komunistične partije za Furlanijo - Julijsko krajino dr. Roberto Viezzi. Novega tajnika je predstavil prof. Martone, član deželnega vodstva komunistične partije. Roberto Viezzi se je rodil v Vidmu pred 38 leti, bil je dolgo let funkcionar mladinske federacije komunistične partije in nato voditelj mladinskega demokratičnega gibanja s sedežem v Budimpešti. Zadnjih devet let je bil tajnik italijanske komunistične poslanske skupine v Evropskem parlamentu v Strassbourgu. V svojem kratkem nagovoru je med drugim omenil vprašanje zaščite pravic slovenske narodne manjšine v Furlaniji - Julijski krajini, gospodarsko krizo v deželi, zlasti krizo velike industrije ter problematiko ovrednotenja posameznih različnih stvarnosti v deželi. Poudaril je mednarodno vlogo dežele in zlasti Trsta ter željo, da bi komunistična partija vzpostavila drugačne, zlasti bolj neposredne odnose s prebivalstvom.

UNIVERZA V VIDMU

V Vidmu so v ponedeljek, 27. t.m., slovesno začeli novo akademsko leto tamkajšnje univerze. Univerza, katere rektor je prof. Frilli, ima trenutno pet fakultet, pteguje pa se še za uvedbo medicinske fakultete. Temu pa nasprotujejo sami furlanski zdravniški krogi.

—o—

Vlada je na torkovi seji podaljšala stanovanjske sodne izgone do 30. junija 1985.

PREJELI SMO:**Sindikata slovenske šole o bližnjih volitvah v šolske svete**

Decembra meseca bodo volitve v šolske zborne organe na nižji ravni, in sicer v sklopu šolskih enot, in volitve na višji ravni v okrajne in pokrajinske šolske svete.

Oktober meseca je bila udeležba volilcev na volitvah najnižjih šolskih volitev v medrazredne in razredne svete na slovenskih šolah na Tržaškem in Goriškem zelo visoka v primerjavi z vsedržavnim merilom.

Za nedeljo, 16. in ponedeljek, 17. decembra so oklicane volitve v svete področja didaktičnih ravnateljstev (osnovne šole in otroški vrtci) ali z drugim nazivom v okoliške, okrožne svete in na nižjih in višjih srednjih šolah v zavodne svete. Vse komponente volilcev so do 19. novembra predložile predpisane kandidatne liste.

V javnost pa še ni prišla nobena novica o zadržanju slovenskih volilcev do volitev v okrajne in pokrajinske svete zlasti, ker so se pri prejšnjih volitvah leta 1977 in 1981 na poziv Šolskega odbora vsi volilci vzdržali volitev.

Stavka obrtnikov

Visentinijeva davčna reforma, ki naj bi uvedla nekaj reda v italijanski davčni sistem, je vzrok splošne, vsedržavne stavke italijanskih obrtnikov. Ti so v ponedeljek, 26. t.m. stavkali proti temu predlogu reforme.

Stavka je bila oklicana tudi v naši deželi. Prvič se je zgodilo, da so enotno nastopile vse tri sindikalne zveze: Združenje obrtnikov tržaške pokrajine, ki je član vsedržavne zveze Confartigianato, pokrajinsko združenje Confederazione Nazionale dell'Artigianato in obrtna sekcija Slovenskega deželne gospodarstva združenja.

Predstavniki obrtnikov, ki so imeli v tržaški Trgovinski zbornici svoje neprekinjeno zasedanje, so javnost in tisk seznanili s svojimi stališči v prostorih časnikarskega krožka.

Magnago potrjen za predsednika

V Meranu je bil v soboto, 24. t.m., 33. kongres Južnotirolske ljudske stranke. Uvodno poročilo je prebral Silvius Magnago, ki že 27 let vodi stranko in je bil na kongresu potrjen še za nadaljnja tri leta. Na kongresu je sodelovalo nad tisoč delegatov.

Magnago je nastopil zelo odločno. Polemično se je dotaknil vseh odprtih vprašanj zaščite nemške manjšine v Italiji in sožitja med Italijani in Nemci.

Posebno oster je bil z italijanskimi časnikarji. Po njegovem mnenju so veliko pripomogli k poslabšanju narodnih odnosov na Južnem Tirolskem, začeni s pretiravanjem o pomenu nekaterih nacionalističnih pojavov med vsetirolsko manifestacijo v

Na pobudo odbora Sindikata slovenske šole, kakor je običaj, se je prvič sestel Šolski odbor dne 11. oktobra za izmenjavo pogledov o zadržanju slovenskih volilcev na Tržaškem in Goriškem do prihodnjih volitev. Druga seja je bila 6. novembra.

Med tem časom so po sklepu Šolskega odbora člani deželne komisije za vprašanja slovenskih šol pri deželnem šolskem skrbništvu soglasno predložili resolucijo z jasno zahtevo po dvojezičnem gradivu za volitve v pokrajinske in okrajne šolske svete v obeh pokrajinah.

Deželni šolski skrbnik je posredoval besedilo resolucije ministrstvu za javno šolstvo s prošnjo za odgovor. Do 19. novembra odgovora iz Rima ni bilo.

Spremembe v italijanskem šolskem sistemu: kmalu v Italiji proste sobote?

Medtem ko že v mnogih evropskih državah ob sobotah na šolah ni pouka, v Italiji do tega še ni prišlo. V zadnjem času pa je več javnih razprav, na katerih se obravnava vprašanje morebitne uvedbe prostih sobot na šolah vseh vrst in stopenj.

Zanimiva je bila anketa, ki jo je revija »Scuola moderna« izvedla med starši in šolniki o uvedbi prostih sobot. Rezultati ankete so presenetljivi: 80 odstotkov staršev se je izreklo za proste sobote, le 15 odstotkov je bilo za ohranitev sedanjega sistema. Razlogi, ki so jih starši navedli za uvedbo prostih sobot, so različni: večina je izjavila, da je naklonjena prostim sobotam iz preprostega dejstva, ker so ob sobotah uradi zaprti in sta zato oče in mati doma ter se lahko v celoti posvetita svojim otrokom in se končno odločita za dvodnevni izlet ali kratek »week-end«.

Tudi anketirani učitelji so se izrekli za proste sobote, in sicer takole: 65 odstotkov jih je bilo za prosto soboto, 30 odstotkov za pouk, 10% ni bilo ne za ne proti. Poleg zgornjega rezultata ankete se je prav

Predstavniki političnih strank in slovenskih krovnih organizacij v Šolskem odboru so na obeh sejah ugotovili, da od šolskih in upravnih oblasti ni bilo nobenega premika v korist avtonomije slovenskih šol, vsaj do stopnje okrajnega šolskega sveta, nakar se je slovenska javnost izrekla z vzdržanjem pri šolskih volitvah leta 1977 in 1981, in poleg tega da se je zadržanje oblasti do Slovencev zadnje čase še poslabšalo; zato so soglasno sklenili, da ni razlogov za spremembo zadržanja slovenskih volilcev do volitev v okrajne in pokrajinske šolske svete.

Zato pozivajo vse slovenske volilce, da se vzdržijo volitev v okrajne in pokrajinske šolske svete v znak protesta zaradi neizpolnjene zahteve po avtonomiji slovenske šole, kakor jo dopušča duh in črka zakona št. 477 iz leta 1973.

Poziva pa vse volilne upravičence, da se v čim večjem številu udeležijo volitev v svete didaktičnih ravnateljstev in v zavodne svete.

pred mesecem dni izrekel za uvedbo prostih sobot tudi socialistični poslanec Roberto Biscardi, ki je predlagal, da bi Prosvetno ministrstvo poverilo posameznim deželam nalogo, naj sestavijo šolski koledar in dodelijo proste dneve, kot ustreza vsaki posamezni deželi. Vsi državni in cerkveni prazniki bi ostali nespremenjeni za vso državo, poleg teh bi vsaka dežela imela proste dneve ob krajevnih praznikih, kot so pomembne obletnice ali zavetniki itd. ... Seveda bi ostalo število obveznih dni pouka nespremenjeno in enako za vso državo. Za deželo Lombardija, kjer je doma omenjeni poslanec naj bi se uvedle proste sobote na šolah vseh vrst in stopenj predvsem zato, ker so vsi industrijski obrati in mnogi uradi ob sobotah zaprti. Izgubljene ure bi tako nadoknadili, da bi se v ostalih petih dneh podaljšal pouk za 50 minut, to je do 13.20.

Tudi avtonomni šolski sindikat SNALS, ki je najvažnejši šolski sindikat v Italiji, se zavzema za uvedbo prostih sobot in podaljšanje urnika do 13.30. Bo prišlo kmalu od besed do dejanj? Mirno lahko trdimo da še ne. Pot do spremembe šolskega zakona je namreč dolga in težavna. Prosvetno ministrstvo mora pripraviti nov zakonski osnutek, ki ga morata nato potrditi senatna in poslanska zbornica. Pozitivno je dejstvo, da se o tem mnogo razpravljala in da je vedno več ljudi, ki se zavzemajo za pouka

Marko Paulin
dalje na 7. strani ■

—o—

NOVI DEŽELNI TAJNIK KD

Bruno Longo je novi deželni tajnik Kršćanske demokracije v Furlaniji - Julijski krajini. 24. t.m. je prevzel dolžnosti dose danjega tajnika Adriana Biasuttija, ki je bil medtem imenovan za predsednika deželne odbora. Novega deželne tajnika Kršćanske demokracije so izbrali na strankinem zasedanju v Vidmu.

Tržaški škof Bellomi predaval na teološki fakulteti v Ljubljani

V dvorani teološke fakultete v Ljubljani se je v četrtek, 22. t.m., končal letošnji teološki tečaj, ki je tudi letos zabeležil izreden uspeh in privabil veliko poslušalcev. Zadnje predavanje letošnjega tečaja je imel tržaški škof Lorenzo Bellomi, ki je govoril o temi »Cerkev - znamenje in zagotovilo upanja?«

Tržaški škof je govoril v slovenščini, svoje predavanje, ki je bilo na visoki ravni, je podprl s številnimi citati iz del filozofov, mislecev, pisateljev, cerkvenih učiteljev in svetega pisma. Osrednja misel mu je bila vera, ki izraža upanje, to upanje pa se konkretizira in postane največje, ko je ljubezen.

V nadaljevanju je razčlenil pedagoške in etične vidike vprašanja, ki ga je obravnaval. Pri tem pa se je skliceval tudi na papeža Janeza Pavla II.

»Med bojem ne moreš obtičati v sredini«

Občinski svetovalec in odbornik prof. Aleš Lokar, ki politično pripada Slovenski skupnosti, nam je poslal v objavo dolgo pismo, naslovljeno na tržaškega župana Richettija. Prof. Lokar poziva župana, naj poskrbi, da se v skladu z mednarodnimi obvezami Italije, ki so postale z ratifikacijo osimskega sporazuma tudi notranji italijanski zakon, postavijo dvojezični krajevni napisi v vseh vaseh tržaškega Krasa, ki spadajo pod tržaško občino in kjer prebiva slovensko prebivalstvo.

Pismo se takole zaključuje: »V zadnjem povojnem obdobju se nam je posrečilo ohraniti mir v Trstu; zelo hudo pa bi bilo, če ne bi mogli ohraniti miru tudi za naše otroke. V tej zvezi pa se moramo dobro zavedati nečesa: odnosi med narodnima skupnostima so le izjemoma statične narave: ali se izboljšujejo ali se slabšajo. Narediti moramo vse, kar je v naši moči, da se odnosi izboljšajo. Če se nam to ne bo posrečilo, bo moral vsakdo narediti svoje zaključke in izbrati eno stran. Med bojem namreč ne moreš obtičati v sredini. Trst v tem trenutku prav gotovo ne potrebuje spopada med narodnima skupnostima. Zato sem prepričan, da bo naposled zmagala zdrava pamet.«

Iz povedanega je bilo razvidno, da škof Bellomi kategorično zanika trditev, da bi upanje bilo krepost slabičev, kakor to zatrjuje marksizem. Važno mesto v škofovem predavanju pa je našla tudi misel o dostojanstvu osebe in pravici vsakega naroda do lastne svobode. Poudaril je zato, da Cerkev pospešuje in brani vsak resničen napredek človeštva.

Ob povedanem seveda ni mogel mimo dejstva, da se človek danes rad umika v vero na zasebni ravni ali pa začne iskati rešitve drugje. Cerkev, kot ustanova, pa mora prav iz resnicoljubja skrbeti, da razgali in opozarja na nevarnosti, ki jim gre nasproti človeštvo, če nekritično sprejema pojave, kot so splav, evtanazija ali genetično manipuliranje.

Pred sklepom je msgr. Bellomi poudaril še tri načela, ki so danes, po njegovem mnenju potrebna verujočemu: odpuščanje, ki je potrebno za spravo in sožitje; usmiljenje, ki ustvarja večjo pravičnost; in zastonjskost, se pravi pripravljenost delati nezainteresirano, kar je tudi znak največje svobode.

V zanimivi debati, ki je sledila predavanju, je tržaški škof odgovoril na številna druga vprašanja, ki so se poslušalcem porajala ob poslušanju tega zanimivega predavanja, ki je zelo primerno zaključilo letošnji teološki tečaj za študente in izobražence v Ljubljani.

Občni zbor kulturnega društva Rdeča zvezda

V nedeljo, 25. novembra, je bil v telovadnici osnovne šole »Lojze Kokoravec-Gorazd« v Saležu sedmi redni občni zbor kulturnega društva Rdeča zvezda iz Saleža. Po pozdravih predstavnikov zgoniške občinske uprave in drugih kulturnih društev iz okolice je bilo na vrsti predsedniško poročilo. Predsednica društva Anica Čuštin-Kralj je v svojem govoru poudarila raznolikost kulturnega in narodnega delovanja, ki ga opravlja domače društvo. Pri delovanju društva igra odločilno vlogo prav domača maldina, saj sta tako pevski

O SLONIH V HOTELU SLON

Ljubljanski hotel Slon je že nekaj let kraj, kjer se zbirajo Ljubljančani na kulturnih večerih, oziroma razgovorih, ki jih prireja znani slovenski kulturni delavec in pisatelj Bojan Štih.

V četrtek, 22. novembra, je na tem večeru bil govor o usodi Benečije. O tem vprašanju se je z Bojanom Štihom pogovarjal naš tržaški rojak, znani jezikoslovec in glasbenik, prof. Merku, ki je temo

Ob 30-letnici Londonskega memoranduma in povratka Italije v Trst prireja Slovenska skupnost v Trstu srečanje na temo:

«30-letnica Memoranduma in manjšinske pravice»

Kot predavatelja smo povabili znanega strokovnjaka za manjšinska vprašanja dr. Janka Jerija iz Ljubljane.

Uvodno besedo bo imel pokrajinski tajnik SSK dr. Zorko Harej.

Srečanje bo v petek, 30. novembra, ob 19. uri na sedežu v ul. Machiavelli 22.

predavanja strnil v naslov »Zakaj ni slovonov v Benečiji«. Pogovor je seveda odprl vrsto vprašanj v zvezi s širšo usodo naše narodne skupnosti v zamejstvu in matični domovini ter o usodi drugih evropskih manjšin. Z metaforo o slonih pa so bile mišljene tiste velike osebnosti slovenskega kulturnega in političnega življenja, ki Benečijo niso še nikoli obiskale, o njej pa mislijo, da veliko vejo.

Bil je to večer, ki je po mnenju poslušalcev, izzvenel v znamenju izredne občutljivosti za usodo Benečanov

Novi skavtski načelnik v Trstu

Fantovski voditelji Slovenske zamejske skavtske organizacije v Trstu so na dobro obiskani seji 26. novembra izvolili novega fantovskega skavtskega načelnika v Trstu. To je inž. Marjan Jevnikar, ki je že doslej vrsto let opravljal odgovorne naloge.

Dosedanji načelnik je bil Vinko Ozbič. To prostovoljno in odgovorno službo je opravljal celih 16 let. Kot je bilo poudarjeno na seji, so pomenila ta leta viden premik skavtskega gibanja naprej, k veliki številčni in kakovostni rasti ter ugledu v

javnosti. V tem obdobju je prišlo do združitve dekliške in fantovske veje ter tržaškega in goriškega dela organizacije, do treh slovenskih zamejskih jamborejev in podobno. Ko se je Ozbič zahvalil za besede priznanja in je voščil uspešno delo novemu načelniku, je poudaril, kako so za sluge za uspehe sad trdega in požrtvovalnega dela široke skupine ljudi, v katero je treba s hvaležnostjo prišteti tudi tiste nekdanje voditelje, ki so v prvih letih sejali to, kar lahko danes žanjemo.

zbor kot tudi folklorna skupina v glavnem sestavljena prav iz mladih članov društva. Pri občinstvu pa ima pozitiven odziv tudi dejstvo, da skuša društvo prireditve večere in prireditve, ki so tako po svoji vsebini kot obliki nove in sveže. V svojem govoru se je predsednica zahvalila tudi občinski upravi za vso pomoč, ki jo nudi društvu, četudi si kot občani želijo, da bi v Zgoniku v kratkem dogradili in namenili občanom športno-kulturni objekt, ki bi pomenil važno kulturno in socialno pridobitev za vso občino. Izrazila pa je tudi željo, da bi prišlo do stalnejših oblik sodelovanja s športnim društvom Kras.

Tajniško poročilo je podala Darma Purič. V njem je opozorila na društvene prireditve in pobude v zadnjih dveh letih; pregled gospodarske plati društva pa je podala Neva Milič. Natančnejšo podobo o delovanju društva so dala poročila moškega pevskega zbora in obeh folklornih skupin.

Sedmi občni zbor KD Rdeča zvezda je bil tudi priložnost za krajši pevski koncert. Posamezne dele občnega zbora sta namreč povezovala domači pevski zbor in gostje, ženski pevski zbor kulturno-umetniškega društva Jože Pahor iz Sežane, ki so pod vodstvom Majde Škrlič zapele splet slovenskih narodnih pesmi.

Slavnostni govor v furlanščini na prazniku ločniške hranilnice

Praznik članov kmečko-obrtniške posojilnice v Ločniku v soboto, 24. novembra, je bil za vse prisotne pravzaprav redka prilžnost, da poslušajo slavnostni govor v furlanščini.

Govornik, prof. Guido Maghet, je sprejel vabilo upravnega sveta hranilnice in se odločil, da bo govoril v furlanščini. Njegov govor je namreč prikazal nastanek in razvoj hranilnic na Goriškem. Gre za gospodarsko prenovo, ki so ji na začetku stoletja botrovali prav furlanski daljnovidni politiki in gospodarstveniki. Ti so s pomočjo obrtniških in kmečkih hranilnic in posojilnic skušali pomagati in gospodarsko okrepiti furlanskega človeka. Posojilnice, ki so predstavljale edino gospodarsko oporo za krajevno ljudstvo, morajo zdaj tudi pomagati pri razvoju furlanske kulture in vrednotenju jezika.

Ločniška posojilnica, ki je letos zgradila svoj novi sedež, ima tudi sejno dvorano, ki bo služila tudi drugim namenom ločniške skupnosti. Na slovesnosti so podelili

Prispevek SSG v Trstu

Pokrajinski svet je v ponedeljek, 26. t. m., na svoji redni seji z večino glasov sprejel predlog odbornika dr. Zorka Hareja, po katerem bo tržaška pokrajina podelila Slovenskemu stalnemu gledališču finančni prispevek v znesku 25 milijonov lir.

Gre za prispevek, ki ga tržaška pokrajina z letošnjim letom začenja podeljevati gledališčem, ki delujejo na njenem področju. Gre torej za prispevke, ki jih pokrajina daje, da bi gledališča okrepila svojo prisotnost v javnosti. Tako je naše gledališče na sestankih s pokrajinsko upravo izrazilo pripravljenost, da uprizori vrsto predstav za šole s slovenskim učnim jezikom in pri nekaterih kulturnih društvih v tržaški pokrajini.

Prvi »večernik« koncert v goriškem Avditoriju

Otvoritveni koncert ciklusa Večernih koncertov je bil recital pianista Raimonda Campisi 14. novembra letos v goriškem Avditoriju. Tudi letos organizira kulturno društvo »R. Lipizer« ciklus koncertov s podporo goriške občine, hranilnice ter italijanske radiotelevizije.

Program je obsegal skladbe Chopina in Gershwin. Značilno je, da si le malokateri izvajalec upa kvalitetno izvajati, in to še v istem večeru, dva med seboj tako različna glasbena stila. Sonato v B molu op. 35 je umetnik izvedel z moderno dinamičnostjo, čeprav v romantičnem duhu in s poglobljeno liričnostjo v znani »pogrebni koračnici«, še bolj pa v opusu 31, kjer je iz pazljive začetne napetosti v »cantabile« prešel v jasno milino srednjega in končnega odstavka. Vse izvajanje je bilo tehnično na višku.

V drugem delu je glasbenik predstavil tri Gershwinove preludije in Plavo rapsodijo. Tu je morda še bolje prišla do izraza finesa njegovega

priznanja nekaterim zaslužnim članom in izročili goriškemu Zelenemu križu rešilni avto.

* * *

50 LET SLIKARSTVA IN GRAFIKE LOJZETA SPACALA

Lojze Spacal je prav gotovo eden najrepreszentativnejših slovenskih slikarjev. Že petdeset let njegova umetnost izraža življenje in ustvarjanje na našem prostoru. Upravičeno se je Spacalova umetnost uveljavila v svetu.

Na pobudo dežele Furlanije - Julijske krajine in centra »Iniziative culturali« iz Pordenona bodo v soboto, 1. decembra, ob 18.30 otvorili retrospektivno razstavo Lojzeta Spacala, ki so ji dali naslov Spacal - 50 let slikarstva in grafike. Razstavo so pripravili v znani pordenonski galeriji »Sagittaria«, ob otvoritvi pa bo o Spacalovem delu in njegovi umetnosti spregovoril ravnatelj Moderne galerije iz Bologne Franco Solmi.

REVIJA PEVSKIH ZBOROV ZCPZ

Prvo jesensko srečanje številnih pevskih zborov, ki delujejo na Tržaškem, je že tradicionalna Revija pevskih zborov, ki jo prireja Zveza cerkvenih pevskih zborov iz Trsta.

Na letošnji reviji, ki bo v nedeljo, 2. decembra, ob 17. uri v Kulturnem domu v Trstu, bo nastopilo 12 pevskih ansamblov.

OBČNI ZBOR SLAVISTIČNEGA DRUŠTVA

Slavistično društvo v Trstu, ki združuje vse, ki tako ali drugače delajo na slavističnem področju, oziroma se zanimajo za usodo slovenščine, je imelo v sredo, 28. novembra, svoj redni občni zbor. Bil je v prostorih Gregorčičeve dvorane v Trstu.

Po izvolitvi delovnega predsedstva in poročilih o dosedanem opravljenem delu, oziroma stanju društva, je bila na vrsti osrednja točka občnega zbora,

izvajanja in poslušalcem je bilo jasno, kako je skladatelj, ki je svoje melodije črpal večinoma iz ljudske pesmi in črnske folklore, mogel doseči tako mero mednarodnega slovesa. Da bi konec večera bil res na višku, sta se izvajalca pri klavirju pridružila prijatelja kontrabasist Marco Ratti in baterist Carlo Sola, da so skupno zaigrali še tri Gershwinove skladbe. Navdušeno občinstvo je ob koncu zahtevalo več točk izven programa in povsod se je pokazala zanimiva pianistova tehnika, navdušujoča ritmika baterije in kontrabasistova globina izvajanja.

Prihodnje srečanje v okviru tega ciklusa koncertov je bilo 25. novembra s Sprehodom po svetu operete, in sicer z odlomki iz Leharjevih del Vesela vdova, Eva, Frasquita, Kalmanovih del Grofica Marica in Čardaška princesa in Abrahahove operete Viktorija in njen huzar. Nastopili so priznani umetniki v režiji Daniela Zanettovicha.

L. Q.

Miroslav Košuta: Ptička smejalca

Letošnji jesenski čas je tudi na literarnem polju v zamejstvu pokazal svojo plodovito ustvarjalnost, bodisi v prozi kot v poeziji. Zasledili smo prozni prvenec M. Bufona, pesniška cikla M. Čuka in A. Mermolje, ob tem pa še novo pesniško zbirko Miroslava Košute, ki je izšla pri Mladinski knjigi v Ljubljani in o kateri bo stekla moja beseda.

PTIČKA SMEJALKA, tak je naslov Košutove zbirke, ki je sicer na prvi pogled namenjena mlademu človeku, a skriva v sebi tiste globoke resnice vsakdanjosti, ki jih srečamo v kateremkoli življenjskem obdobju. Pesmi, posvečene Urošu, ko je bil še majhen, so po svoji naravi iskrene, pravi izraz čiste lirike, a obenem vežejo pesnika na preteklost, iz katere se nikakor ne more umakniti. Zdaj živi pesnik še v spominu na sina, ko mu pripoveduje zgodbe iz pravljice sveta, zdaj pa se njegovo srce preseli v naročje Krasa, kjer

»nikdar ni prezgodaj,
nikdar ni prekasno,
vse je zmeraj o pravem času,
na Krasu«.

In tako je tudi ptička smejalca pravočasno priletela na Kras, ustavila se je v pesnikovi rojstni vasi, na Križadi v Križu:

»V Križu je križišče
na Križadi!
Po njej križarijo
Križani,
ponavadi
križem kražem
sitni in jezni,
če so trezni.«

V DRUŠTVU SLOVENSКИH IZOBRAZENECV v Trstu, Donizettijeva 3, bo v ponedeljek, 3. decembra, govoril dr. Jože Maček na temo: Oskrba s hrano in z njo povezani ekološki problemi. Začetek ob 20.30. Vabljeni!

Na videz sicer hudomušni verzi, ki pa neprestano priklepajo pesnika na vaško življenje, ki se nam tu kaže v vseh svojih bolj ali manj značilnih odtenkih. Ne zasledimo tu kakega objokovanja mladostnih dni, ampak le tisto zagnano igrivost in šaljivost, ki je pesniku silno domača.

Pesnik nato nadaljuje svojo poezijo s šalo, in v taki šali dobi bralec pravo šolo, saj tu ne gre za kak izzivalni smeh, ob katerem bi se smejal na vse grlo, nasprotno, vsaka domislica, vsaka beseda je tu na pravem mestu, tako da lahko govorimo o »pametnem« smehu, ki ostane v nas še dalj časa potem, ko smo pesem že prebrali.

Iz kriškega vaškega življenja nas ptička smejalca popelje v svet pesnika, ki

»nosi v svoji glavi
polno pesniškega drobiža«.

In tako bogat je tudi pesnik Miroslav Košuta, ki s svojim pesniškim jezikom opeva vsak drobec iz vsakdanjosti, ki je po svoji naravi lahko še tako nepomemben, a zadobi v njegovi poeziji pravo mogočnost. Sila preproste in prijazne, obenem mikavne in zabavne so pesmi naše Ptičke smejalca, ki prepričljivo osvojijo srce kogarkoli, otroka ali starčka, punčke ali fantka, skratka, pesniška struna je tu namenjena katerikoli življenjski dobi.

Majda Cibic

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Drago Jančar: Disident Arnož in njegovi

Revolucija, pa naj bo porojena iz še tako čistega idealizma, ne more rešiti ključnih problemov človeške družbe, še manj pa osnovati pravičnejši svet, saj se iz boja proti diktaturi spreobrne v še hujši in krvoločnejši totalitarizem.

To pa je verjetno le eden ob subjektivnih vtisov, ki jih ponuja ogled Jančarjevega »Disidenta Arnoža« v izvedbi mariborske Drame, ki je gostovala pri nas v abonmaju Slovenskega stalnega gledališča v Trstu. Avtor, ki spada v mlajšo generacijo slovenskih besednih ustvarjalcev, je na lastni koži občutil, kaj pomeni spopad med posameznikom in sistemom, redom stvari, družbo. Ko so ugotovili, da ima v rokah knjigo, ki je v Sloveniji prepovedana, je moral plačati hudo kazen in okusiti zapor.

Toda Arnož ni nastal iz te življenjske izkušnje. Jančar ga je postavil v Prešernov čas, ko je na Slovenskem vladal Metternichov absolutizem, ko se je — kot v vsakem zgodovinskem obdobju totalitarnega režima — pojavil glas odpora, boja za pravico in svobodo. Ta boj pa je enak ne glede na zgodovinski čas in na izem, s katerim je obarvana diktatura. Zato avtor ne zapade v nobeno shemo, ko je gledalec sam prisiljen, da prepozna zdaj realni socializem in zdaj abstraktni humanizem. Jančarjev glavni junak pa tudi ni Cankarjev Jerman, ki bi se boril z in za množico, prav obratno, Arnož se distancira od množice, ko vzklika: »Jaz ne bom tvoj Jezus Kristus, ne boš me pobila in ne boš me križala, jaz te namreč ne ljubim in ti ne odpuščam«.

Toda to je Arnož iz prvega dela, ko še bije boj s policijskim ravnateljem Pajkom. Ko bitko izgubi in se po aretaciji najmanj vnetega iz disidentske skupine, tiskarja Wolfa, odloči za tužino, skuša v novem okolju, sredi svobode ustanoviti s tovariši komunio. Na prašičji farmi, kjer se odigrava drugi del, zgubi stik še s svojimi najozjimimi, kajti njegova svoboda omejuje svobodo sodelavcev. Tako se mora Arnož ob koncu le pokoriti množici. Ko postane enak z enakimi, je to njegov propad, konec. Konec Arnoževega pro-

grama in sanjarjenja, toda prav tedaj se odpre spoznanje, da Arnoži sicer res ne morejo zmagati, vendar bi bil brez njih svet pust, urejen in skrajno dolgočasen.

Iz teksta, ki sicer ne odpira niti najmanjšega upanja, ostaja poudarjena ideja o svobodi, ki je za Jančarja možnost proste izbire, v kateri človek določa samega sebe po lastnih umnih načelih, šele po svobodni volji je človek kot oseba moralno bitje.

Predstava, kot si jo je zamislil režiser Aleš Jan s sodelovanjem scenografa Svete Jovanoviča, je vseskozi tekoča, tako da pritegne gledalčevo pozornost, ga prisili k razmišljanju, čeprav je prav to v času, ko nam je bolj do kratkočasenja ob neproblematičnih televizijskih nankah kot do razmišljanja, pravo sizifovsko delo.

Naslovno vlogo disidenta Arnoža je podal Stan Potisk s celotno razpoložensko paletto glasovne ekspresije. Njegov najožji sodelavec Ignacij Detela je bil Rado Pavalec, ki edini iz skupine vztraja z Arnožem do kraja, učitelj in organizist pa Peter Ternovšek, ki je dosegel višek v zaključni sceni, ko komunio spremeni v vzorno prašičjo farmo, kjer bodo delali vsi brez izjeme, kjer bo vladal red. Ano je podala Anica Veble z veliko mero občutka razdeljenosti med bratom, tiskarjem Wolfom, ki se obesi, ko ga spustijo iz zapora, vendar mu onemogočijo vsako delo, in Arnožem, ki ga v novem svetu, ko se vedno bolj zapira vase, ne more več razumeti. Poseben lik policijskega ravnatelja v prvem in guvernerja v drugem delu je podal Vlado Novak.

Saša Rudolf

—O—

Na letališču v Adis Abebi so se predali zračni gusarji, ki so bili v soboto, 24. t.m., preusmerili somalsko letalo, na krovu katerega je bilo 108 potnikov. Pri tem je odločilno sodelovala italijanska diplomacija.

V Ljubljani so počastili Alojza Rebulo

V dvorani Slovenske matice v Ljubljani v ponedeljek, 26. novembra, ni bilo dovolj prostora za številno občinstvo, ki se je udeležilo večera za počastitev šestdesetletnice pisatelja Alojza Rebule.

Prireditelja tega večera sta bila Slovenska matica in Društvo slovenskih pisateljev. Uvodni pozdrav in čestitke slavljenca je izrekel predsednik Slovenske matice dr. Bogo Grafenauer, društvo pisateljev pa je predstavljal dr. Janez Rotar.

Polde Bibič, letošnji dobitnik Borštnikovega prstana, je prebral dva Rebulova teksta: »Trije z one strani« in »Tri ekloge izpod Skalnatih gora«.

O literarnem delu Alojza Rebula je spregovoril prof. Jože Pogačnik, ki je med drugim poudaril, da izraža pisatelj neko univerzalno širino, ki jo slovenstvo, oziroma zavest narodne pripadnosti krepi, tako da ni v njem opaziti kake manjšinske ujetosti. Vse pisateljevo delo pa gleda in teži po določitvi koordinat večnostnega

vzpona. Po mnenju prof. Pogačnika zavzema med Rebulovimi deli posebno mesto roman »V Sibilinem vetru«, ki ga je označil kot mogočni tekst slovenske književnosti.

Pred koncem večera je Alojz Rebula prebral premišljevanje z naslovom »Biti Slovenec danes«. Svoje razmišljanje je razvil v smislu vprašanja, ali je čutiti med slovenskim narodom izrazitejšo zgodovinsko identiteto. V nekem smislu je opaziti izrazitejše narodno čutenje. Vedno bolj jasno pa je, da je, tako v matici, kot, v veliko večji meri, v zamejstvu, ta narodna zavest tudi ogrožena. Slovenstvo je namreč pogojeno od občutka krhkosti, ogroženosti in podeželskosti. V tem je iskati vzroke krušljivosti, ki je še posebej nevarna za slovensko narodno obrobje. Jasno pa je, da se ti vzroki lahko rodijo predvsem v nas samih. Gre torej za izbire, ki jih delamo sami. Slovenstvo pa je edino, kar imamo in iz česar moramo graditi, da premostimo ta občutek, ki je mogoče nevarnejši, kot bi kazalo.

GODBA NA PIHALA »KRAS« IZ DOBERDOBA

Godbeno društvo Doberdob je bilo ustanovljeno leta 1911-1912. Razni fotografski posnetki in razna pričevanja domačinov potrjujejo, da je doberdobska godba že pred prvo svetovno vojno in tudi po njej zelo plodno in uspešno delovala.

Prvi uradni nastop je naše društvo imelo 1. maja 1913. leta v Doberdobo in je delovalo zelo dobro vse do leta 1927.

Takratni ansambel je po spominu domačinov zaigral svojo zadnjo koračnico 1. maja 1927 leta. Nato je prišla doba fašističnega preganjanja in vse, kar je bilo slovenskega, je bilo potlačeno in ukinjeno.

Na svojo težko preteklost pa je doberdobska godba na pihala zelo ponosna, saj so naši fantje raje razpustili društvo, kot da bi se podredili fašističnemu režimu, ki je tudi zahteval, da bi naša slovenska god-

ba vključila v svoj program zloglasno črnosrajčniško himno »Giovinezza«. Potem so doberdobski godci v tišini ostali celih dvajset let, preden so lahko po vaških ulicah zopet začeli igrati vesele koračnice.

Bil je september 1947, ko so se zbrali, še niti dvajsetletni stari fantje, na pobudo učiteljice Bianke Frandolič iz Trsta, ki je takrat poučevala na osnovni šoli v Doberdobo, da bi v tej veseli kraški vasi, zopet obnovili godbo na pihala in jo poimenovali »KRAS«.

Takoj po obnovitvi pihalnega ansambla je bilo v godbi nekaj nad dvajset članov, ki so vestno in marljivo hodili k vajam ter ob vsaki priložnosti pokazali, kaj znajo. To pa ni bilo vse.

Društvo je moralo premagati marsikatero težavo finančnega in tehničnega zna-

čaja. Ena največjih skrbi pa je bila, dobiti kakšen star instrument. Nekateri so si ga sami poskrbeli, za nekaj instrumentov pa je poskrbelo društvo samo, le to pa je potem moralo poskrbeti še za učbenike in druge potrebščine, kar ni bila majhna stvar.

Poleg tega so domači godbeniki več kot dvajset let sami vzdrževali društvo z mesečnimi prispevki, plačevali učitelju honorar, ki pa je bil le simboličen, ker mu ne bi zadostoval niti za potne stroške.

Prvi nastop po obnovitvi godbe v Doberdobo je bil za Praznik dela, to je 1. maja 1947. leta.

Kmalu potem so se člani godbenega društva »Kras« začeli zavedati, da ne bodo morali več tako dobro in uspešno delovati, če v ozadju ne bo nobene šole za mlade ljubitelje glasbe. Tako so se po nekaj letih odločili, da bi odprli v društvenih prostorih še glasbeni tečaj za mladince.

Ta tečaj je začel delovati leta 1966 in uspehi so bili zelo dobri. Že prvo leto se ga je udeležilo nad 100 učencev iz doberdobske občine in bližnjih vasi. Pri tem pa je

Sodobno kmetijstvo

Evropska gospodarska skupnost in vinski trg

Povzetki najnovjših predpisov s področja vinogradništva in vinarstva

Čeprav so ti predpisi obvezni le za članice Evropske gospodarske skupnosti (EGS), je poudarjena zahteva, da tudi tako imenovane tretje države, med katere uvrščajo Jugoslavijo, sprejemajo načela njihove vinogradniške politike, če želijo izvažati vina v EGS.

Proizvodnja in poraba vina v svetu še nista usklajeni. Proizvodnja je naraščala za 2,1 odstotka stopnje rasti, v prihodnje pa naj bi naraščala s stopnjo 1,5 odstotka, tako da bi že leta 1985 dosegli uravnoteženje med proizvodnjo, ki naj bi dosegla 367 hl vina, in porabo, ki naj bi se prav tako povečala na 367 hl.

Na evropskem tržišču se pojavlja vedno več vina, ki kakovostno ne ustreza in ne najde kupcev. V Franciji in Italiji pa je še vedno velik del ekstenzivne vinogradniške proizvodnje z velikimi proizvodnimi rezervami, kar pomeni, da bi v 20 do 30 letih z intenzifikacijo vinogradniške proizvodnje podvojili ali potrojili proizvodnjo vina. Nemiselno pa je pričakovati ustrezno povečanje porabe vina.

Zaradi vstopa Grčije, Španije in Portugalske v EGS je potrebno stabilizirati vinski trg in zagotoviti proizvajalcem ustrezne življenjske pogoje, to je zmanjšati količino in zboljšati kakovost. Program že od leta 1979 teži k zmanjšanju proizvodnje namiznih in povečanju kvalitetnih vin.

Pri označevanju kakovostnih in vrhunskih vin ni dovolj samo navedba geografskega porekla, pač pa določenih ožjih vinogradniških območij. Zaradi boljše kakovosti vin s hribovitih terenov ima prednost obnova vinogradov na strmih pobočjih, na legah s srednjim in položnim nagibom; na slabih legah bo obnova vinogradov prepovedana. Gre za območja, kjer grozdje v desetletnem povprečju ne doseže mini-

malne alkoholne stopnje. Z elektronsko obdelavo podatkov lahko za vsako uro vegetacije od aprila do oktobra izračunajo solarno energetske vrednosti. Tako so ugotovili razmerje energetske bilance posameznega mošta do dolgoletnih vrednosti mošta.

Za zdaj pa je previden naslednji akcijski program: a) povečana letna intervencija, to je razširjena destilacija tržnih presežkov vina; b) uporaba grozdnih moštov za proizvodnjo sladkorja; c) pospeševanje prodaje nekaterih namiznih vin z geografskim poreklom; č) prehodna prepoved sajenja trt na območju EGS; ta ukrep se že izvaja.

Glede na poreklo razlikujemo po predpisih EGS naslednje sorte namiznih vin (Tafelweine, vins de consommation courante), namizna vina z geografskim poreklom (vins de pays, Landweine). To so regionalna vina, katerih organoleptične lastnosti so značilne za določeno geografsko poreklo ali pa se odlikujejo s svojo originalno individualnostjo. Ta vina predstavljajo najvišjo kakovostno stopnjo namiznih vin. Ta vina ni dovoljeno označevati z imeni ožjih proizvodnih območij za kakovostna vina, če so le ti uvrščeni med določena proizvodna območja za kakovostna vina. Če so vrhunska vina z določenih območij z deklariranjem izgubila svojo identiteto zaradi čez mernih hektarskih pridelkov, nedovoljenega tehnološkega postopka ali slabe letine, jih lahko označujemo kot namizna vina z geografskim poreklom.

Der deutsche Tafelwein v Zvezni republiki Nemčiji, za katerega je bil glavni pogoj, da je vse grozdje nemškega porekla, je prenehal obstajati. Evrovino je mešanica vin iz različnih držav EGS. To vino proizvajajo iz grozdja, pridelanega na ob-

močju ene države članice, vinificirano pa je na območju druge države članice. Kakovostna ali vrhunska vina samo z oceno strokovne komisije in navedbe geografskega porekla ne obstajajo več. Prav tako ne kakovostno peneče se vino; celotni vinogradniški prostor posameznih članic je razdeljen na določena proizvodna območja za kvalitetna in vrhunska vina v ožjem pomenu in vinogradniška območja za proizvodnjo namiznih vin v širšem pomenu.

Evropska gospodarska skupnost povezuje pojem kakovosti s strogo omejitvijo proizvodnje samo na določena ožja področja s kontrolo označbe porekla, s klasifikacijo sort in z določitvijo tehnoloških postopkov. Površine za pridelavo vrhunskih vin morajo biti določena po parcelah ob upoštevanju mikroklima, geološkega substrata in vrste tal.

Na določenih proizvodnih območjih so lahko zasajene samo priporočene ali dovoljene vinske sorte. Vse sorte, ki niso na seznamu, morajo vinogradniki odstraniti, sicer območje izgubi pravico do označbe: kvalitetno vino določenega območja. Zrelostna stopnja grozdja celo v neugodnih letih v coni B ne sme biti nižja od 7,5 odstotka volumna in coni C 8,5 odstotka vol. minimalnega alkohola. Pri kvalitetnih vinih mora skupno alkohol dosegati vsaj 9 vol., pri belih vinih, kjer mošt bi bil sladkan, pa samo 8,5 odst. vol. V conah A, B, C ni dovoljeno dodajanje kisline vinu, v conah C II in C III pa največ 1,5 g/l, izraženo v vinski kislini.

Z. T.

ŠOLSLEM SISTEMU: KMALU V ITALIJI PROSTE SOBOTE?

■ nadaljevanje s 3. strani

proste sobote. Velika turistična središča, letovišča in druge turistične ustanove pazljivo spremljajo razprave, saj bi uvedba prostih sobot nedvomno prispevala k večjemu turističnemu prilivu konec tedna. Italijanska šola bi napravila nov korak naprej in se postavila na isto raven kot mnoge evropske države, ki že več let imajo proste sobote.

treba še poudariti, da so se natečaja udeležili tudi laški otroci iz Ronk, Štaranca in Sv. Petra ob Soči. Večji del teh učencev si je nabral toliko glasbenega znanja, da sedaj z uspehom igra v domači godbi, poje pri pevskem zboru ali je zaposlen pri kaki drugi godbeni skupnosti.

O uspešnosti doberdobske godbe pričajo tudi številne diplome, pokali in priznanja, ki krasijo našo učilnico ali pa so spravljene v omarah.

Doberdobska godba ima številne prijateljske stike z različnimi godbami iz Italije in Jugoslavije. Ansambel ima namreč vsako leto približno petnajst nastopov. Najpomembnejše je društvo imelo do sedaj onstran meje, na Jesenicah, v Metliki, na Vogrskem, na Javorniku in drugod, seveda pa tudi po vseh večjih in manjših krajih Goriške in Tržaške.

Dobro je tudi, če se spomnimo, da se je godba kar trikrat udeležila pomembnega festivala godb na pihala v Veroni.

Prvič je naša godba zaigrala po veronških ulicah leta 1966 in poudariti je treba,

da se je tega festivala udeležilo kar 108 godb iz vseh krajev Italije. Drugič je bilo to leta 1969 z udeležbo 105 godb in nato še leta 1972, katerega se je udeležilo 110 godb.

Vsakokrat se je naša godba na pihala dobro izkazala in se vsakokrat domov vrnila s pokalom in priznanji za svojo dejavnost. Spomnimo se še, da je doberdobska godba prejela leta 1966 tudi Gallusova priznanja za svoje dolgoletno in plodno delovanje. Vsega skupaj je godba dobila za svoje člane kar 31 Gallusovih priznanj, od tega 27 zlatih, eno srebrno in tri bronaste.

V vsem tem obdobju, od obnove do danes, je ansambel menjal precej dirigentov.

Prva, kot smo že prei omenili, je bila domača učiteljica Bianka Frandolič, a kmalu nato jo je nadomestil učitelj Giusto Neri, ki je vodil doberdobsko godbo skoraj celih 15 let. Leta 1962 se je učitelj Neri moral zaradi zdravja odpovedati godbeni režiji, zato ga je nadomestil učitelj Giovanni Mania, ki je vodil godbo približno 6 let.

Nato je godba začasno prišla v roke Pia

Novattija in Oliviera Scarpe. Po dveh letih pa ju je nadomestil zopet slovenski prof. Silvano Križmančič, ki je ostal do leta 1974. Nato so godbo začasno vodili in poučevali sami člani, dokler ni prevzel te odgovornosti domači učitelj Silvano Ferfaglia, ki jo še sedaj vodi.

Čeprav je danes razmeroma veliko manj ljudi kot nekoč in jih je od teh precejšnje število iz Laškega, deluje godba kar precej aktivno in se redno pripravlja na številne nastope. Poleg tega pa že sledi njihovemu zgledu cela skupina malih godcev, ki se mislijo čez nekaj let sami udejstvovati. Za te sta na razpolago dva učitelja iz Šempetra pri Novi Gorici, ki s potrpežljivostjo že učita učence-godce prelepah slovenskih koračnic.

Želim si, da bi v bodoče godba na pihala »Kras«, pri kateri tudi sam igram, napredovala, tako v znanju kot v številu, in da bi še veliko let obstajala, kljub nadaljnjim, predvidenim težavam.

Z. D.
Konec

Iz naše preteklosti

Prva obletnica.

Začelo je teči drugo leto, odkar je vladajoča stranka vničila našemu ljudstvu vse šole v materinem jeziku.

Naša dolžnost je, da povemo še enkrat našim oblastnikom, zakaj se borimo in se bomo borili do konca proti njihovi šolski politiki:

1. Uradno ste priznali, da ima šolska reforma namen, spremeniti Slovence v Italijane, v Italijane po jeziku, po duhu in čustvovanju. Vničiti in izkoreniniti hočete iz našega ljudstva slovensko duševnost in ubiti tako na tej zemlji slovensko kulturo. To je odkrito povedal in priznal minister Casati našim zastopnikom.

Boj proti vaši šolski politiki je torej boj za samostojnost in svojstvenost duševnega življenja Slovencev, je boj za obstanek slovenske kulture.

Če smo značajan in nepokvarjen rod, se moramo boriti z vsem srcem in z vso močjo brez prestanka proti vaši šolski politiki.

2. Vaš šolski zakon ste vpeljali PROTI VOLJI RODITELJEV. Slovenski očetje in slovenske matere nočejo take vzgoje, naše starše ste uklonili le s silo, ki vam jo daje država. Vi ste posegli v naravne pravice naših družin, vzeli ste staršem oblast nad vzgojo njihovih otrok. Naravni zakon uči, da so otroci last staršev in ne last države, starši so jih rodili in ne vlada, zato imajo najprej starši pravico odločati o

vzgoji svoje dece, saj so zanjo pred vestjo in Bogom odgovorni.

Če se borimo proti vaši šolski politiki, se borimo za naravne pravice staršev, borimo se za nedotakljivost in avtonomijo naših družin.

3. Proti vaši šolski politiki se bojujejo tudi kot davkoplačevalci. Demokratično načelo davčne pravičnosti veleva, da se morajo davki uporabljati v blagor ljudstva, ki davke plačuje, in sicer tako, kakor ljudstvo želi in hoče. Ljudstvo hoče vedeti, kam gre in kako se uporablja njegov denar. V naprednih demokratičnih državah se bojujejo ljudske množice za popolno kontrolo nad plačanimi davki in so dosegle že lepe uspehe. V nekaterih državah imajo n. pr. drugorodne manjšine pravico, da pazijo, ali se njihovi šolski davki uporabljajo za njihove narodne šole.

Mi živimo v drugih razmerah. Denar, ki ga plačuje naše ljudstvo za šole, se ne uporablja več za slovensko šolstvo, temveč za italijansko. Taka politika je proti volji in proti interesom Slovencev.

Začeli smo boj proti vaši šolski politiki tudi kot davkoplačevalci, nadaljevali ga bomo z vso močjo v imenu socialne pravičnosti.

4. Borimo se proti politiki vladajoče stranke kot kristjani, ki vedo, da je bil slovenski narod ustvarjen po volji Boga kakor vsi ostali narodi na svetu. Bog hoče, da Slovenci žive, da razvijajo svojo svojstve-

no kulturo in izvršijo nalogo, radi katere so bili postavljeni v svetovno zgodovino.

Naj ne mislijo, gospodje, da je vprašanje slovenskega šolstva že končano. Borba za naš jezik, za naše šole, za našo samostojno kulturno življenje je šele pričela. In ko bodo vsi današnji oblastniki že davno mrtvi in bodo njihove in naše kosti že gnile pod zemljo, bo na tej lepi grudi še vedno živelo slovensko ljudstvo in se borilo za šolo v materinem jeziku. Borilo se bo, dokler ne zmaga, zmagalo pa bo gotovo.

(Goriška straža, 6. novembra 1924)

* * *

PO 13 LETIH VOJAŠKE DIKTATURE

Liberalno usmerjena stranka »colorado« je zmagovala na prvih demokratičnih volitvah v Urugvaju po 13-letni vojaški diktaturi. Še ena izmed južnoameriških držav je torej znala narediti konec totalitarnim oblikam družbenega reda in se pripokati do demokracije. Zmagovalec je 48-letni Julio Maria Sanguinetti, ki bo prevzel predsedstvo države. Njegova stranka je dobila več kot 39 odstotkov glasov. Nacionalistična stranka »blanco« pa ni dosegla 34 odstotkov. Leva koalicija »Frente amplio« pa ni šla preko 17 odstotkov.

Sanguinetti, ki se je rodil leta 1936 in je po poklicu odvetnik, je od lani glavni tajnik stranke »colorado«. V letih pred vojaško diktaturo je bil trikrat izvoljen v poslansko zbornico in bil nekaj časa tudi minister za industrijo in trgovino ter za prosveto.

Povojna leta v Rupi in na Peči

Po končani vojni so vaščani Rupe in Peči začeli graditi in popravljati hiše, štale in hleve. Tudi prosvetno delovanje je po vojni bolj zaživelelo. Glavne oblike prosvetnega udejstvovanja po vojni so bile petje in igre. Ponovno so ustanovili društvo »Novi žar«, delovala je igralska skupina, ki sta jo najprej vodili Tatjana Gorkič in Ana Povodnik, pozneje pa učitelj Rudolf Zajec iz Ljubljane, ko je poučeval pri nas od leta 1946 do 1947. Z igrami so nastopali doma in gostovali po okoliških vaseh, o čemer so poročali tedanji časopisi.

V vasi sta še nekaj časa po vojni delovali dobro založeni čitalnici: v Rupi na današnji hišni številki 35, na Peči pa v mladinskem domu.

Dramske skupine danes in tudi omenjenih društev ni več. Deluje pa še vedno zbor Rupa-Peč, ki danes šteje več kot 35 pevki in pevcev. Vodi ga že dvajset let Zdravko Klanjšček. Zbor vodi v preurejeni sobici poleg cerkve v Rupi. Poleg tega zbora delujejo tudi mladinski zbor, ženski zbor, skavtska skupina, ki je nastala leta 1968 in šteje približno 45 članov iz Rupe in Peči, dalje kulturno in športno društvo »Vipava« s Peči, krajevna Sekcija VZPI za Peč, Rupo in Gabrje in nazadnje še mladinski odsek društva »Vipava«.

Do danes se je delovanje obeh vasi pokazalo polno novosti in upamo, da bosta Rupa in Peč še dalje tako aktivni, kot sta bili nekoč.

Iz zgodovine Rupe in Peči

OOOO G.K. OOOO OOOOO OOOOOO 3 OOOO

Vaščani se niso srečevali samo v društvih in pri mašah, temveč tudi v gostilnah. Gostilne so bile nekdanje zelo skromne, v njih se je lahko dobilo samo kozarec vina ali »pašereta«. V Rupi je v začetku tega stoletja delovala gostilna na »Frnaži«. Na Peči pa sta bili dve gostilni, in sicer prva na današnji hišni številki 33, last gospe Babič, druga pa na sedanji hišni številki 26 pri »Žježki«.

Domačih imen pa niso imele samo gostilne; vsaka hiša je imela svojega, ki je bilo bolj znano kot družinski priimek.

Še danes pravijo v Rupi družinam po hišah: Kranč'vi, Znajderj'vi, pri Frli, Verbič, Šmitovka, Jahljevi, Tu'nševci, Drejko Nrgaci, M'teki, Ključarji, M'kj'l'vi, Ženko, Jernejevi. Na Peči pa pravijo: Blažina, pri Severjevih, Gorj'ž'vi, pri Buču, pri Juštu, Krnj'l'vi, pri Turkih, pri Tunkih, Kanoti, M'jurji ali Oberju, Faj'rc, Morč'vi, Špehar, Meckot'vi, Amerikani, Bek'la, Koučevi, Cjan'vi, Lah'vi, Kume, Šarto in Rafelo.

Druga svetovna vojna v Rupi in na Peči

Poleg revščine so v vasi utrpeli tudi grozoto druge svetovne vojne. Najhujše vojne dni sta pretrpeli Rupa in Peč od razpada fašistične Italije leta 1943 pa do konca aprila 1945.

Prvi vojni strah je občutila Peč, ko so

se v vasi spopadli Nemci in partizani. Od strahu so se vaščani zatekli v bližnje Sovodnje, kjer so ostali okrog mesec dni. V tem času so Nemci grozili pečanskim ljudem, da jim požgejo vas. Do tega pa ni prišlo in vaščani so se lahko vrnil na svoje domove.

Drugo grozoto vojne sta občutili obe vasi, ko so Nemci, fašisti in četniki grozili, da bodo vaščane pobili ali odpeljali v taborišča, če jim ne povedo, kje se skrivajo partizani.

Tretjo grozoto sta Rupa in Peč prestali, ko so Amerikanci začeli bombardirati s posebnimi bombami, imenovanimi »spezzoni«; to je bilo marca leta 1944. To bombardiranje je povzročilo veliko mrtvih, bodisi ljudi kot živali. Večkrat so taka bombardiranja presenetila ljudi na poljih. Dne 18. marca 1944 so Amerikanci bombardirali tudi bližnjo vas Miren in povzročili 18 smrtnih žrtev. Ta tretja grozota je povzročila med vaščani ogromen strah, zato so se ljudje začeli zatekati v votline, pod skale in v kleti. Bombardiranje je trajalo do 1. maja 1945.

Po končani vojni so v vas prišli Amerikanci in Angleži in se vselili za dobre tri mesece po naših vaseh. Naše ljudi so mirili, pomagali so jim pri delu in jim dajali hrano. Naše fante so učili tudi telovaditi.